

BIEGUN (35) *sb m*

biegun (34), **biegan** (1) *Calep.*

e jasne a pochylone.

sg N biegun (21). ◊ *A* bieguna (3). ◊ *I* biegun(e)m (3). ◊ *pl N* biegunowie (2). ◊ *G* biegun(o)w (1). ◊ *A* bieguny (4). ◊ *L* biegunach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Tułacz, obieżyświat, bezdomny, włóczęga, koczownik; hultaj; wygnaniec, wędrowiec, pielgrzym; żebrak; vagus BartBydg, Mącz; concursator Mącz, Calep; discurrens, erraticus BartBydg; amplivagus, peregrinator, vagabundus Mącz; autolecythus Calep; ambulator et ambulatrix, circumvagus, erro, multivagus, omnivagus, vulgivagus Cn (14) : Pelasgi, czigany, Graeci vel byegvn BartBydg 110, 165; y wzyęli fiedmńdziefiąt funtow írebrá [...] zá ktore znáyomwał łotry/ bieguny/ y puíte á vbogie ludzi/ s ktorými ízedł do Efrá/ á tam pobił wżytkę fiedmńdziefiąt brátow BielKron 50v; Vagabundus, idem quod Vagus, Tułáyáci/ tłukáci fie y tu y owdzie/ Biegun. Mącz 473b, 8b, 74b, 291a; Autolecythus – Hołłomek, hołtay, biegan. Calep 118b, 235a; Wy Oycowie ízpítalni ze złými do kuny/ Hámuyćie piiánice/ karzćie to bieguny. Niechay nie záywieráią ręki miłóśierney Cnotliwym/ y czeladzi Chrístułowey wierney. KlonWor 51.*

Zestawienie: »żebrak biegun«: O żebrakách biegunách. *SarnStat 927 marg.*

Szereg: »biegun i włóczęga«: Bowiem ízpítale trawi nádáne dla godnych: Nie dla biegunow/ y nie dla włóczęgow głodnych. *KlonWor 53.*

a. *Natręt, faktor, stręczyciel; zalotnik; ardelio BartBydg (2) : BartBydg 13; (marg) Gámraći niepotrzebni. (–) Poznáci iá po fiersći s połtaw y po mowie/ Bowiem to więc wycwiczá owi byegunowie/ Co ich owo by z Wilkiem wżędy po kolędzye Byegáiąc w káżdym káćie záywždy pełno będye. RejWiz 60.*

2. *Goniec, posłaniec, posłaniec odnoszący listy; (servus) a pedibus Murm, BartBydg, Mącz; cursor, tabellarius, viator Mącz (12) : Murm 177; BartBydg 11b; Tabellarium alicui subministrare, Nátręzić komu poslá/ Bieguna/ Curfora. Mącz 222c; Tabellarius, Pośeł/ kurfor Biegun którego śliá s lífty/ líftownik. Mącz 438a, 73d, 293d, 492b.*

Przen: (w polemicznych pismach religijnych protestantów) obelż.: Propagator fałszywych poglądów religijnych (4) : A tu fie niech záywtyda on biegun/ co biega po niebye y po ziemi z rozumki omylnymi fwemi/ co o tych śwíętych Ofobach/ álbo dziwniey rozumie/ álbo omylnym rozumem fwym ludzi vwodzi RejAp 53v, 53v marg, Ddv.

Szereg: »posłaniec i biegun«: (*marg*) Szátan iáko nas kuśi. (–) Czáfem też ma połláńce y bieguny fwoie/ ludzie złośliwe/ á ofobliwie Kácerze/ ktorzy siedząc ná zaráźliwey ítolicy/ rozśiewáią złych náuk śmiertelne náśienia *KuczbKat 425.*

3. *Zbieg; profugus PolAnt (6) : Sługę niewolnego winien pan ofádzić [...] á iefliby wćiekl/ tedy ten pan do ktorego przydzie ma powiedzić w náłzem dworze iż ma tákiego fługę bieguná UstPraw Cv; á (tak) rzekł Iehu/ Iefli (ná to) ieft (marg) wła. duřzá wářzá/ niech nie wychodzi vřzlec (ábo biegun) (–) wola wářzá niech (że) nie wychodzi żaden zmiáftá/ żeby ízedł oznaymić w Izrahelu. BudBib 4.*

Reg 9/15; Rodziców nie ma żaden Vrządnik/ bez Pánłkiey woley/ ze wsi wypuśczać: á bieguny zaráz w lánkách ładzác/ gdy ktory przyydzie *GostGosp* 14.

Szeregi: »tułak i biegun« (2): Otoś mię dziś wygnał z ziemi tey/ y zkrzyę fię od oblicza twego/ będę tułakiem y biegunem [*vagus et profugus*] na ziemi/ á przyydzie ktemu iż ktho mię znajdzie/ zabije mię. *BibRadz Gen* 4/14, 4/12.

»zbieg i biegun«: Rzekł Pan k niemu [*Kainowi*] [...] Przeklęthym będzieysz zbiegiem y biegunem ná zyemi. *BielKron* 3.

a. *Poddany polski przebywający stale w Rzymie a mający beneficium w Polsce* (1) : PRzydáię fię częstokroć: iż Kortyzanowie y biegunowie do Rzymá duchowné opátrzenia/ które przez poddáné náfzē z dóbr ich ku poćiefze przyiaciół żywiących y vmárłych łá nádáné/ vprałzáią *SarnStat* 173.

4. *Biegacz, zawodnik w biegach, stadiodromos Mącz* (2) : Suche kolana znamio. człowieka mocznego, łmiałego/ tajemnika chytrca, y dobre⁸⁰, bieguna. *GlabGad* P6v; *Stadiodromos*, *Zawodnik*/ *cursor*/ *biegun*/ *wyścigacz*. *Mącz* 411d.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : *cursor*, *byegun*, *byegarz* *BartBydg* 39.

Synonimy: **1.** *blękacz, hołomek, hultaj, cursor, pielgrzym, tułacz, tułak, wędrownik, włoczęga, wszędybył*; **a.** *gamrat*; **2.** *goniec, cursor, listownik, poseł, posłaniec, wysłaniec*; **3.** *uszlec, zbieg*; **4.** *cursor, wyścigacz*.

Cf **BIEGACZ, BIEGARZ**

ZZie